

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 1. marca 1910.

Leto 40.

Slutnje.

Res-li še ne bo pomladi?
Kdaj prežene solnce mraz?
Kdaj zaveje topel vetrič,
zemlja spet dobi svoj kras?

Ko v samoti sam vzdihujem,
me duhov obstopi krog,
na uho mi šepetajo:
Kmalu bo pomlájén log.

Toda ti ne bodeš videl
zelenenja gôr, poljan,
ker se preje ti za večno
nagnil bo življenja dan.

Judi solnčeece posveti,
da požene drevje brst;
toda tebe ne bo grela,
krila te bo hladna prst.

Vse se vrne kakor lani,
toda zate nikdar več.
Saj na poti si že h grobu,
v hladno zemljo ideš leč. —

Oj duhovi vi osorni,
nisem menil, da sem že
grenki smrti, beli ženi,
toliko zadolžil se.

Mokriški.

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

III.

ežica je priletela iz šole. Njen obraz je bil še ves rdeč od hitre hoje. Pritisnila je na kljuko vežnih vrat, — a bila so zaprta. Stopila je v drvarnico in s težkim naporom izvlekla izpod tnalice ključ. Nato je odprla vrata in stopila v hišo. Na mizi je ležal kos rženega kruha, ki je bil nalašč pripravljen za njo. Z veliko slastjo ga je pojedla. Potem pa je vzela berilo in šla vun pred vrata. Vsedla se je na klopico, da se nauči pesemco, ki jo je morala znati jutri.

Tiho je bilo vse daleč naokrog. Le listi visoke hruške ob hišici so se zgenili tupatam in so zašumeli nalahko in tiho. Ljudje so bili zunaj na polju. Krasno popoldne je bilo tisti dan, in delo je šlo kar samo od sebe od rok.

Izza vogala se je prikazala siva Kovačeva muca. V drvarnici je spala in dremala in se dolgočasila. A zaslišala je Nežico. Pretegnila se je in odkorakala leno proti klopici. Še enkrat se je pretegnila tam in potem dvignila rep ponosno. Obdrgnila se je ob nogo Nežice in zamijavkala.

„Muca, oj, muca! Pusti me pri miru!“ ji je dejala Nežica. „Moram se učiti.“

Začudeno jo je pogledala muca. Razžalila jo je deklica, pa se je napoltila na vrt. Drobna taščica je skakala tam ob gostem bezgovem grmu in muca jo je zapazila. Prihuljeno je prežala na njo in se ji bližala prihuljeno. A dobro jo je videla taščica. Dvakrat je pomigala mucu z repom, potem pa je odhitela — daleč odhitela preko proda v samotni gozdič.

„Ci-ci-fuj“, je klicala tam poredna sinica. Črni kos je žvižgal ob vodi, in žolna je tesala ob visoki smreki. Muca je poslušala vse to in je godrnjala nad vodo, ki je ne pusti v zeleni gozdič. Dobro bi ji bilo tam in prijetno. Sama bi kraljevala tam; nič več bi ne klicala poredna sinica. Tiho bi bil črni kos, in teta žolna bi ne tesala več ob visoki smreki . . .

„Mak, mak, mak
sredi polja kima —
mak, mak, mak
lepo rdečo kapo ima . . .“

Učila se je Nežica na glas. Dobro se ji je odsedalo. Še dve kittici — in potem pohiti na polje, pomagat stricu in teti. Hitela bo čez vas, mimo tiste bele hišice kraj pokopališča bo hitela. Pogledala bo v okno; morda bo stala tam gospa iz mesta? Pozdravila jo bo in gospa bo odzdravila prijazno.

„Pravi mu
solnčece žareče:
— Daj, odkrij se mi! —
On se neče . . .“

Prijazno ji bo odzdravila gospa. Skozi okno bo pogledala in zaklicala: „Nežica, ej, Nežica! Stopi malo k meni!“ . . . Stopila bo v hišo. Pobožala jo bo gospa po laseh in jo vprašala, če ima še tisto krilce in če so čipke še bele . . . Da, v škrinjici ima spravljeno krilce. Samo k maši ga obleče, da se ne zamažejo bele, svetle čipke. Nosila ga bo, dokler ne vzraste in ne bo tako velika, kakor so teta.

Vodila jo bo gospa po hiši. Krasne reči ji bo kazala: tu lepe, z zlatim okvirom obrobljene podobe; tam debele, bele knjige, ki so polne živih podob. Zraven pa jo bo božala po laseh in ji govorila: „Nežica, ej, Nežica!“ . . .

Zamislila se je Nežica. Z roko si je podprla glavo; gledala je daleč na bele planine, ki so bile posute od temena do vznožja s samimi svetlimi solnčnimi žarki. Gozdič je počival tam kraj belega proda; šumela je pri-tajeno modra Pišenca, in tam v gozdiču je pel črni kos in je tesala žolna . . . Lepe misli je mislila Nežica in v lepih mislih je skoro pozabila na učenje. Vzdrnila jo je šele muca, ki se je vrnila iz vrta. Nejevoljna je bila na drobno taščico; zato se je vrnila k Nežici. Zadelala se je ob njeno nogo in zamijavkala.

Prebudila se je Nežica iz lepih sanj. Zopet je vzela v roko belo knjigo in se pričela učiti. Mucu pa je nagnala v drvarnico.

Že se je naučila Nežica celo pesem. Ravno se je hotela napotiti v hišo in je pogledala tja po potu. In glej — šla je tam mestna gospa, ravno proti Kovačevi hiši je šla. — Nežica se je skoro prestrašila. V zadregi je zardela in stisnila knjigo k sebi.

Približala se je gospa in obstala tik pred deklíco. Nežica ni vedela, kaj bi storila. Naposled pa se je le priklonila, kakor se je naučila v šoli od gospodične učiteljice. A že jo je pobožala mestna gospa po laseh in jo nagovorila prijazno:

„Kaj pa se učiš, Nežica?“

In potihoma, boječe je odgovorila Nežica:

„Pesem o maku — do jutri . . . Pa sem se že naučila.“

Pogledala je Nežica s svojimi velikimi, temnimi očmi gospe v obraz. Potem pa je spet povесila glavico in umolknila. Gospa pa se je nasmehnila dobrohotno:

„Ali se kaj rada učiš?“

„Mhm, rada“, je dejala Nežica.

„Kaj pa, če bi šla v mesto?“, je nadaljevala gospa. „Tam so visoke in učene šole. Naučila bi se veliko in bi bila učena tako, kakor je gospodična učiteljica. Ali bi rada šla v tako šolo?“

Nežici so se zasvetile oči. Samo pogledala je gospo z radostnim obrazom in rekla komaj slišno:

„Da . . .“

Gospa Amalija se je usedla na klop. Prijela je deklíco za roko in se ji je nasmehljala.

„Povej mi, Nežica, kdo pa nosi vsak dan šopke na grob mojega Ivana? Povej mi, Nežica — nič se ne boj! Kar po pravici povej!“

Se bolj je zardela Nežica in je bila v veliki zadregi. Glej, prišli so ji gospa na sled . . . Morda so jo opazovali na skrivnem; morda pa so ji povedali gospod župnik, ki so jo zalotili tisto jutro tam na polju . . . Bila je v veliki zadregi zdaj in ni mogla govoriti.

A iz te zadrege jo je rešila gospa sama.

„Dobro dekletce si ti, Nežica,“ ji je rekla. „Nikoli ti ne bom pozabila tega; vedno ti bom hvaležna . . . Govorila sem z gospodom župnikom, in dejali so mi, da si pridna. Glej, Nežica, sama sem doma in dolgčas mi je. Pridi k meni, Nežica, in ostani pri meni, da ti bom kakor mamica in ti meni kakor hčerka . . . Ali pojdeš k meni?“

Debelo je pogledala Nežica v gospo in je ni dobro razumela. H gospe naj bi šla, da bi ostala vedno pri njej? Ponoči in podnevi in ne bi šla nikoli od nje? . . . Rekla naj bi ji mamica, kakor davno, davno ubogi mamici, ki počiva na pokopališču v tistem grobu. Rožice cveto tam na grobu uboge, ljubljene mamice, in nizek križec se sveti tam . . . Uboga mamica!

Zaihtela je Nežica ob spominu na umrlo mamico. Kar naenkrat se je spomnila in njena podoba je stala kakor živa pred njo. Glej, tako je stala Nežica pred njo včasih v davnih, davnih dnevih. Pripovedovala ji je mamica lepo povest o Škrlatici in jo je držala za roke. Majhna, zelo majhna je bila takrat in še ni hodila v šolo. Mamica je pripovedovala, in Nežica je bila vesela kakor drobna taščica kraj bezgovega grma.

Vsega tega se je spomnila Nežica, ko je videla mestno gospo pred sabo na klopi, in hudo ji je bilo tako, da je zaihtela . . . O, mamica, zakaj spite v tistem grobu! Zakaj ne pridete več in ne poveste povesti o Škrlatici, ki je šla, sama in uboga, iskat sreče na bele planine? Zakaj ne pridete, mamica, zakaj?

Čudno se je zdelo gospe Amaliji, zakaj je postala deklica naenkrat tako otožna. Pritisnila jo je k sebi in ji govorila in jo tolažila.

„Nežica, ej, Nežica! . . . Zakaj jočeš? Kaj se bojiš stare gospe iz mesta? — Daj, Nežica, nasmeji se! Saj te imam rada, kakor bi bila tvoja mamica. Saj pojdeš k meni — veš, v lepo sobico. S ptički se boš igrala in boš zobala pisane bonbončke. Ti boš moja hčerka, jaz bom pa tvoja mamica . . .“

To in še veliko drugega lepega je govorila gospa Amalija, da bi potolažila deklico. In naposled se ji je tudi posrečilo. Spet se je smehljala Nežica in je bila vsa srečna pri dobri gospe. Ko sta se tako pogovarjali, je prišla nenadoma teta. Začudila se je, ko je zagledala pred svojo hišico tujo gospo. Pozdravila jo je vljudno in obstala pred njo.

„To so naša teta“, je zašepetala Nežica. Ustrašila se je je; kajti spomnila se je, da bi bila morala na polje pomagat. Pa je sedela doma na klopi in še mislila ni na polje! Hudi bodo zdaj teta in okregali jo bodo . . . To bi bilo pač hudo za ubogo Nežico.

„Dober dan, teta“, je odzdravila gospa Amalija. „Prišla sem k vam, ker bi rada z vami govorila nekaj važnega. Ako imate malo časa na razpolago, prosim, da stopite z mano malo v sobo.“

Radovedna je bila teta, pa je stopila z gospo Amalijo v hišo. Nežica je ostala zunaj na klopi in ni slišala, kaj sta se pogovarjali gospa in teta. Vesela je bila Nežica, da bi se bila pridružila najrajši črnemu kosu, ki poje v gozdiču kraj modre Pišence. Skakala bi z njim po širni loki in bi prepevala najlepše pesmi . . . Glej, rekli so mestna gospa, da gre z njimi v belo sobico. Igrala se bo ondi s ptički in bo zobala pisane bonbončke . . . Mhm, vedno bo ostala pri mestni gospe in jo bo rada imela. Učila se bo pridno; pisano krilce bo nosila in na krilcu se bodo svetile lepe čipke. Gospa bodo pa sedeli na mehkem stolu in bodo pripovedovali; o Sneguljčici morda, morda pa tudi o siroti Škrlatici . . . Večer bo takrat, in gore bodo žarele tam daleč v rdečem svitu. In pozimi — do pasu bo snega, a v sobi bo prijetno in toplo. Pri peči bodeta sedeli z gospo. Pa bodo nemara rekli gospa: „Žalostna sem, Nežica, zapoj mi!“ . . . In zapela bo Nežica; tisto bo zapela o zlati ptici, ki kaže pomladi pot na bele planine. Nasmejali se bodo gospa in bodo vsi srečni. In potem, potem . . .

Teta jo je vzdramila iz lepih misli. Prišla je na prag radostnih lic in zaklicala: „Nežica, steci hitro na polje, pa reci stricu, naj pridejo, hitro, hitro domov! Mudi se . . .“

Pohitela je Nežica od doma preko vasi in dalje do polja. Stric so kosili tam visoko travo. Zasopljena je stopila deklica k stricu in rekla:

„Stric, pojdite hitro domov . . . Teta so rekli, da se mudi.“

Stric so zasadili koso v zemljo.

„Kaj se je pa vendar zgodilo, da se tako mudi?“ so zamrmrali in vprašali samega sebe. Z rokavom pa obrisali pot raz znojno čelo. Potem pa odšli velikih korakov do vasi in dalje proti domu. Nežica pa je tekla poleg njih z drobnimi koraki.

„Glej, Tone,“ je nagovorila strica žena, „ta gospa so prišli, pa pravijo, da bi vzeli Nežico k sebi. Dobro, pravijo, se ji bo godilo in skrbeli bodo za njo kakor za lastno hčerko . . . Jaz pravim, da bi bilo to za Nežico sreča. Kaj pa ti?“

Stric Tone je šel enkrat po sobi gorindoli.

„Hm,“ je rekel, ko se je ustavil, „sreča bi bila za ubogo dekletce . . . Nimava midva drugega kakor žuljave roke. Sirota bi bila Nežica, ko bi naju ne bilo več. Težko mi je pa vendar — navadil sem se otroka, pa bi mi bilo dolgčas brez nje, ker Bog mi ni podaril lastne dece.“

Stric je pričel spet hoditi po sobi gorindol — premišljeval je. Nazadnje pa se je vendar vdal. Saj bo srečna sirota. Našla bo spet mater, in lepo življenje jo čaka. Ej, težko je življenje kmetiško! Žuljave roke, naporno delo in skrbi, skrbi od zore do mraka! Nežica pa ne bo poznala tega. Mehko ji bo poslano tam na gosposkem domu. Ko bo pa srečna, pa ne bo pozabila majhne stričeve hišice . . . Sreča, ej, sreča je poiskala Nežico, in kako bi se upiral on, ko pa mu je srce tako veselo, da je srečala ubogo siroto sreča, tako velika in lepa sreča!

Segli so si v roke in dogovor je bil končan. Nežica pa je sedela v kotu in zdelo se ji je, da sanja krasne sanje. Oj, da bi se ne razpršile te

sanje, ko se zbudi jutro, in bi Nežica odprla oči! Saj bi ji bilo v srcu tako hudo in tako bridko!

A niso bile sanje, ki se razprše v jasnem jutru. Bila je radostna resnica. Saj še preden je prišel večer, in so zažarele bele planine v rožnem svitu, je zapustila Nežica borno hišico ob šumeči Pišenci in se je preselila k mestni gospe. Krasna in čudovita je bila soba tam, in postelj je bila bolj mehka kakor mah pod sinjim Vitrancem — —

Tisti večer pa je stopil Andrejec-trmoglavec v stričevo hišo, da govori z Nežico. Stopil je v kuhinjo, kjer je kuhala teta večerjo.

„Oj, teta, kje je pa Nežica?“ je povprašal že ob vratih.

Iz gostega dima, ki je polnil vso kuhinjo, je stopila teta. Kuhavnico je držala v roki in si brisala oči.

„Po Nežici vprašaj, Andrejec?“ je dejala. „Zaman jo iščeš tu — Nežice ni več pri nas.“

„Ni več pri vas?“ se je začudil Andrejec-trmoglavec. „I, kam je pa šla?“

„Veš, Andrejec,“ je razlagala teta, „prišla je mestna gospa. Lepo je govorila in prosila je za našo Nežico. Pa smo jo dali. Vzela jo je gospa in jo odpeljala s sabo. Veš, tja gori v hišico poleg pokopališča.“

„Ali je res to, teta?“ je vpraševal Andrejec. „Ali je res to? — Pa zakaj ste jo dali, teta? Zakaj ste jo dali?“

„I, no dobro se bo godilo siroti,“ je odgovorila teta. „Pogačo bo jedla in se bo igrala s ptički. Ti, Andrejec-trmoglavec, boš pa grizel ovseni kruh in boš raztrgan pasel krave po rebrih. Veš, zato, ker si Andrejec-trmoglavec.“

Hudo je bilo Andrejcu, pa je šel iz stričeve hiše. Črez vas je šel in se napotil proti pokopališču. Večer se je že delal in večernica se je že pokazala nad sinjim Vitrancem. Tiho je bilo vse; le tuintam je zapel zvonček živine, ki jo je prignal zapoznel pastir s pokošene senožeti. Le tuintam je srečal Andrejec človeka, ki je hitel domov k počitku. Prišel je do hišice kraj pokopališča in je obstal tam. Gledal je v razsvetljena okna in zdelo se mu je, da sliši glas sestrice Nežice.

„Šla je h gospe,“ je mislil. „Vzela je bo gospa s sabo v daljno mesto, a jaz bom ostal sam tukaj . . .“

Hudo je bilo Andrejcu-trmoglavcu. Naslonil se je na plot in gledal nepremično v svetla okna. Glej, ali ni šinila tam mimo okna senca? Ali ni bila to Nežica? — Dobro se ji godi in je vsa radostna, pa ne misli več na ubogega bratca — Andrejca. Gosposko krilce bo oblekla in bo dejala na glavo lep gosposki klobuček. Pa bo taka kot sodnikova Marta. Andrejec pa bo raztrgan, in sestrica se ga bo sramovala pred svetom. Sam bo ostal in bo pasel Črnetove krave.

Bridko je bilo Andrejcu v srcu, oj, bridko, da bi se bil razjokal, ko je stal tam, naslonjen na nizki plot, in gledal v razsvetljena okna. Dolgo je čakal tam, ker je mislil, da stopi morebiti sestrica na prag. Sam bi šel noter, pa se ni upal; sestrice pa tudi ni bilo od nikoder.

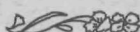
Zvečerilo se je že popolnoma. Vse polno zvezd se je zasvetilo na nebu. Rožna rdečica na belih snežnikih je bledela vedno bolj, dokler ni izginila popolnoma. Temne so stale gore v sivem mraku, in hladen veter je zavel z njih vrhov v tihe doline.

Andrejec se je naveličal čakanja. Zbudila se je v njem stara trmoglavost. Klobuček je potisnil na oči in pokazal svetlim oknom svoj hrbet.

„Pa naj gre — pa ostanem sam tukaj,“ je mislil. „Pasel bom krave in bom žvižgal in pel. Nežica pa naj bo gosposka in naj pozabi name — naj! Jaz sem Andrejec!“

In odšel je Andrejec. Skozi vas je tekel in je prišel domov, ko je bila že noč. In gospodar ga je prijel za ušesa, ker je prišel prepozno in zamudil večerjo. Andrejec pa ni prosil, ampak je odšel na podstrešje in se zaril pod odejo.

(Dalje.)

Zvonite, zvonovi!

„Zvonite, zvonovi, zvonite,
čez hribe, čez zeleno plan,
veselo novico nesite,
da čuje jo slednji zemljan!“

In zvonci pojo, da narava
iz dolgega vstala je sna —
in stvarstvo več dalje ne spava,
pozvanja narava mu vsa. — —

Naj vendar še grešnik iz spanja
se dolgega enkrat zbudi . . .
K pokori v zvoniku pozvanja,
in množica v cerkev hití . . .

Stepin.

Na cvetno nedeljo.

Kot Oljska gora
je cerkev polna oljk.
Po božjem hramu
skrivnotajen
kraljuje molk.

Zapoje zvonček:
cincín, cincín, cincín.
Na žrtveniku
daruje Bogu
se božji Sin.

Prišel si, dobri Bog,
pod hiše božje krov;
razlivaj v srca
cvetne nedelje
nam blagoslov!

Bogumil Gorenjko.

Med mladimi zajčarji.

Spisal Ivan Kranjskogorski.

II.

oparica je ležala tisti popoldan po vsej dolini in zagrinjala snežne gore kot siva maloprosojna megla. Le tupatam je popihnil hladen vetrič. Drevje je tiho zašumelo, in rumeno žito na polju se je pripognilo in zavalovilo. Hiše na vasi so bile povečem zaprte, ker so bili ljudje na polju. Kosili so travo in grabili seno, da jim je tekel pot po obrazu. Kosci pa so veselo vriskali, in gore so jim odmevale. Neznosno je bilo vroče na polju. V senci pa je bilo hladno in prijetno, kot je vselej v naših planinskih krajih. Tako je bilo v senci prijetno tudi Seljanovemu Drejčku.

Težko so ga pričakovali njegovi nestrpni zajčki. Radi bi bili že šli vun v zeleno muljavo. Spenjali so se po mrežastih vratih svojih celic, momljali z belimi gobčki ter se ozirali na vse strani. A Drejčka ni bilo, dolgo ga ni bilo. Nazadnje vendar priskače na zeleno trato s knjigami pod pazduho. Nastal je med zajčki nemir in živahno veselje. Vsak bi bil rad prvi zapustil soparno celico.

„Oj vi zajčki, srebrnosrajčki,“ jih je pozdravil Drejček in spustil vsakega posebe na zeleno tratico. To je bilo veselja in skakanja! Ni se ljubilo zajčkom sprva muliti sočno muljavo — naskakati in naigrati so se morali najprej.

Drejček jih je opazoval z veseljem in se jim sladko smejal; kajti vsedali so se na zadnje noge, s prednjimi pa so udarjali skupaj in momljali, z belimi gobčki, kot bi hoteli ploskati in reči:

„Dobro, dobro, Drejček, da si nas izpustil na zeleno trato!“

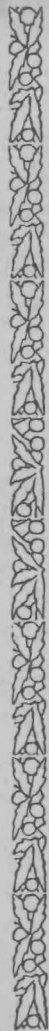
Drejček pa jih je gladil po mehki dlačici in božal:

„Oj zajček, belosrajček, le igraj se in jej sladko travico! Drejček pa nima časa, da bi se z vami igral.“

Sedel je za mizo, ki je stala na vrtu pod košato črešnjo, in začel je delati računsko nalogo, ki se je glasila tako-le: Mati pravijo: Srečo smo imeli letos pri kokoših. Imamo triindvajset lepo rejenih piščet; izmed teh je šest vrednih po 1.60 K, pet po 1.90 K in ostalih dvanajst po 2.10 K. Prodali bomo vse. Štiri petine izkupička denemo v domači nabiralnik, za šest kron kupimo Francku nove škornjice, za ostale pa gorko zimsko kučmo. Koliko bodo hranili mati v nabiralniku in koliko bo stala Franckova kučma?

Premišljeval je Drejček in premišljeval, pa mu ni šlo. Kakor je računil, prišlo mu je vselej tako, da za kučmo nič ne ostane. Že se mu je smilil tisti Francek, ker najbrž kučme ni dobil, ker ni ostalo nič denarja zanjo. Nazadnje se mu pa je vendar posrečilo, da je izračunal prav.

Preizkusil je račun še enkrat — in res, pravilen je bil. Vesel je bil Drejček, da je rešil težko nalogo, in da je dobil tisti Francek tako lepo kučmo.

In takoj je začel misliti nase, na svojo kučmo in na škornjice, ker vsega nujno potrebuje za zimo, da ne bo prezebal, grede v šolo.

In glej — si je mislil — tudi jaz imam srečo letos z zajčki. Njih število se je že tako pomnožilo, da že kar mrgoli po zeleni trati. Tudi jaz jih bom prodal; saj so rekli mati, da jih smem.

Začel je Drejček računati in premišljevati. Dvajset zajčkov bo prodal in za vsakega bo dobil najmanj eno krono: torej dvajset kron. Za kučmo bo dal tri krone, za škornjice pa šest. Ostalih enajst kron pa shrani v domačem nabiralniku, ki mu ga je priskrbela dobra mamica. Veliko denarja ima že shranjenega v njem, in zdaj se bo njegovo premoženje spet izdatno zvišalo. Ko bo odrasel, bo že precej bogat človek; kajti denar, ki ga shranjuje v nabiralniku, gre ves v hranilnico. Tam pa narašča kar sam od sebe.

„Toda — hop!“ — si je mislil Drejček. „Še nekaj moram imeti.“

„Še nekaj, še nekaj,“ je zavpil naglas. „Že dolgo sem mislil na to. Imeti moram orglice, samo še orglice! Oj orglice, orglice! Zaigral bom svojim ljubim zajčkom, belosrajčkom, da se bodo čudili in samega začudenja skakali in plesali po zeleni trati!“

Ves vesel skoči po tem premišljevanju raz klop in tleskne z rokami, da so se prestrašili srebrni zajčki in stisnili dolga ušesa prav tesno k telesu.

„Juhe, juhe,“ jim je zaklical Drejček, „oj zajčki, juhe! Vaš Drejček bo dobil novo kučmo in svetle škornjice, pa še lepe zvonke orglice povrh, da boste plesali po zeleni trati, vi zajčki, srebrnosrajčki, kot bi bili na ženitovanju! Juhe, juhe!“

Zajčki so ga začudeno pogledovali, migali z dolgimi ušesi in momljali z belimi gobčki. Z drobnimi prednjimi tačicami pa so mahali po zraku, kot bi hoteli povedati Drejčku, da ne vedo, zakaj je tako vesel, zakaj tako vriska.

Drejček pa je vriskal in pel naprej, poln veselja in radosti:

„Juhe, juhe!“

Stopil je na jesenov štor in ponosno gledal čez belo čredo svojih zajčkov, ki so zadovoljno mulili mehko muljavo in počasi skakali proti štoru, ki je stal on na njem. Zbirali so se okrog njega, kot se zbirajo bele meglice okrog sivih, visokih gorâ.

Gledal jih je Drejček s ponosom, in veselje mu je igralo v očeh. Najrajši bi bil pograbil vsakega posebej in ga pritisnil k sebi, tako jih je imel rad. Ponosen je bil nanje; kajti vsi so bili njegovi; vse je on izredil. To je veliko premoženje za mladega dečka!

„O jaz sem bogat, bogat, je vzkliknil in se možko razkoračil na štoru, Zapel je pesemce o zajčkih:

Oj zajčki tri
so kronce tri,
pa kučmo kupim
za vse tri.

Oj zajčkov trop
je zlat zaklad
in bogat mož sem
zajčar mlad.

Oj zajčkov šest	O čujte glas
je kronic šest,	skoz celo vas:
pa škornje kupim	Je kdo bolj srečen
za vseh šest.	nego jaz?

Po vsej vasi se je razlegalo veselo petje in vriskanje Drejščkovo. Ljudje so vedeli, da je nekdo vesel pri svojih zajčkih. Vedeli so, kako jih ima Seljanov Drejšče rad, in da jih zna v vsej vasi najbolje izrežati; zato so jih kupovali najrajši pri njem. Seveda pa Drejšček tudi ni mogel vsakemu prodati, saj bi potem njemu samemu nič ne ostalo, če bi vse prodal. Zato so se pa ljudje že kar za en mesec naprej priporočali zanje.

Ko je Drejšček tako prepeval, ga niso poslušali samo zajčki in ljudje na polju, ampak tudi Citrarjev Tine, ki se je bil ravno napotil k njemu, da se pouči, kako treba ravnati z zajčki, da vzrastejo veliki in težki. Tekel je in še v teku je poslušal lepo Drejščkovo pesmico o zajčkih. Tudi te se je hotel naučiti, ker pravi zajčar mora znati tudi pesmico o zajčkih. Ko je prišel do Seljanovega vrta, se ni mogel več vzdržati samega veselja. Zavriskal je še on in zapel:

Oj zajčki tri
so kronce tri,
pa kučmo kupim
za vse tri . . .

„Juhe, Juhe,“ ga je pozdravil Drejšček, ko ga je zagledal za vrtno ograjo. „Le pridi sem, Tine! Jih boš videl, koliko jih je in kako so lepi! Juhe!“

Tine se je začudil, toliko jih je bilo na zeleni trati. Nekateri majhni, pa najbolj šegavi in živahni; drugi pa veliki in bolj resni. Beli, rjavi in plavalisasti. Drejšček je vodil Tineta med njimi in je vedel povedati o vsakem kaj posebnega.

„Ta-le belček, vidiš, je najbolj umen. Najraje se igra in skaklja okrog. Pa nič se ne boji. Vidiš, kako momlja z gobčkom? Pogladi ga, Tine, boš videl, kako je gladek in mehak!“

Tine se je sklonil in ga pogladil. Pa zajček se je kar potuhnil, potem pa odbežal v dveh skokih v stran. To je Tineta silno razžalostilo; ker uvidel je, da ga zajček ne mara in da beži pred njim. Saj mu vendar ni storil nič hudega; samo pogladil ga je, ker ga ima tako rad.

„Vidiš, Tine, niso te vajeni in te še ne poznajo; zato se potuhnejo in zbeže. Nikar ne bodi žalosten raditega! Ko jih boš imel doma, se te bodo privadili in ne bodo bežali pred tabo.“

Tine je bil potolažen in proseče je vprašal Drejščka, če so mati dovolili, da vzame enega ali dva zajčka.

„Kajne, Drejšček, da so dovolili? O, kaj ne!“

V tem so ravno prišli s polja mati z veliko rjuho zeljnatega perja na glavi in vrgli rjuho v vežo.

„Kajne, mati, da bomo dali Citrarjevemu Tinetu dva zajčka,“ jih vpraša Drejšček.

„O da, da,“ reko mati. „Tine je priden in vljuden dečko. Dva lepa mu bomo dali. Kar izberita ju! Ko bo imel zajčnjak narejen, ju lahko vzame.“

Tako so rekli mati in šli v vežo, da razsekajo zeljnato perje za pujske, ki so že začeli kruliti in cviliti v svinjaku. Bili so lačni in bi bili že radi večerjali.

Ves srečen je bil Tine. Samega veselja ni vedel, kaj bi rekel. Še zahvalil se ni dobri Seljanovi materi. V tem trenutku mu ni prišla na jezik nebena beseda. Ves zatopljen je bil v zajčke, ki so se pasli po zeleni trati.

„Kar izberita ju,“ mu je šumelo po ušesih. Pa kako naj izbira, ko so vsi tako lepi? Najrajši bi bil vzел vse, o prav vse! Beli so mu bili najbolj všeč, ker so se bleščali v solnčnih žarkih kot čisto srebro.

Iz teh misli vzbudi Tineta Drejček. Prime ga za roko in pelje med zajčke:

„No, Tine, izberi si ju!“

Tine se popraska za ušesom. Bil je v veliki zadregi. Ni se mogel odločiti za nobenega.

„Ne vem, katera naj vzamem! Katera pa bi hotel dati?“

Drejček je samo malo pogledal po pisani čredi in takoj je imel dva lepa za Tineta.

„Glej tadva bosta zate! Prav lepa sta in velika, pa tudi nista boječa.“

Pogladil ju je Tine in pobožkal ves vesel. Njegova želja se je torej izpolnila. Dolgo je že hrepenel po lepih belih zajčkih in zdaj jih je dobil. Bil je popolnoma srečen in najrajši bi bil zavriskal samega veselja. V duhu si je že predstavljal, kako lepo bo vse uredil doma na zeleni trati. Zajčki bodo skakali po njej in jedli sočnato muljavo, on jih bo pa gledal in učil se pri njih, prav kakor dela Drejček. Lahko si bo kupil potem kučmo za zimo in škornjice. Zato bo pa tudi prav od srca popeval tisto lepo Drejčkovo:

Oj zajčki tri
so kronce tri,
pa kučmo kupim
za vse tri . . .

Dolgo sta sedela Drejček in Tine na leseni klopici pod košato črešnjo ter gledala na bele meglice, ki so se zbirale okrog visokih gorá. Lepe so bile kot bele ovčice. Prihitele so čez strme gore in zeleno dolino naglo, kot bi se jim nekam mudilo. Za nekaj trenutkov so se ustavile pri sivi gori, kot bi ji nekaj šepetale; potem pa so se dvignile v brezmejno ozračje. Z enim koncem so bile že daleč nad goro, z drugim pa so se je še dotikale, kakor bi se ne mogle ločiti od nje.

Gledala in motrila sta Drejček in Tine te prizore visoko v sinjem ozračju. Tudi ona bi bila rada vzplavala čez zelene doline in strme gore pravtako kot bele meglice. Pa kako bi se mogla dvigniti na snežne gore? Toinono sta že čula o zrakoplovih, ki se v njih dvigajo ljudje visoko gor v ozračje, še više kot planinski orel. Če bi imela zrakoplov, to bi bilo lepo! Vzplavala bi visoko nad zeleno zemljo in se vozila okrog sveta.

Videla bi bleščeče morje z urnimi ladjami in puste puščave, skozi katere romajo dolge karavane. Bela mesta bi opazovala in občudovala kra-
sote svetá,

Tako sta sanjala in tožno gledala Drejček in Tine za belimi megli-
cami, ki so se vedno nanovo zbirale okrog sinjih gorá.

Nagosled pa izpregovori Tine:

„Veš kaj, Drejček, ostaniva rajši v zeleni dolini pri zajčkih, ki so
ravnotako lepi kot bele meglice na modrem nebu!“

V tem trenutku pa nastane na dvorišču vrišč. Kokoši so sfrfotale in
zagnale glasno kokodakanje; zajčki pa so se potuhnili in stisnili ušesa k
telesu. Drejček in Tine sta poskočila s klopi. Mati so ravno prihiteli iz
kuhinje in zaklicali:

„Drejček, Drejček! Glej, kuna ti je odnesla zajčka! Je že šla z njim.
Ubogi zajček!“

Oba dečka planeta pokoncu in prihitita z vrta. Kuna se je ravno
obrnila za voglom in skočila v grmovje. Dobro sta videla, kako je nesla
zajčka v gobcu. Spustila sta se za njo, da bi rešila ubogega zajčka. Le-
tala sta med grmovjem in smrekami ter klicala zajčka in glasno jokala, da
bi se ju morala usmiliti divja zver in prinesiti zajčka nazaj. Toda kuna je
neusmiljena zver. Ta se ni brigala za jok, ampak je pohrustala zajčka daleč
gori med skalovjem, kamor nista mogla Drejček in Tine.

Vsa objokana sta se vrnila dečka na vrt. Drejček je pripovedoval,
da mu je ugrabila ta požrešna zver že drugega zajčka. Solze so mu sto-
pile v oči in obrnil se je vstran, ker sram ga je bilo, če so mu tekle solze
iz oči. Jokati se — to ni moško; to delajo samo otroci, ki so še v zibelki.

Tine je zdaj dobro vedel, da so tudi pri zajčkih križi in težave. Pa
kaj to? To vse ni nič! Samo da jih dobi, pa bo veselje doma na vrtu.
Če pride nesreča, hudo mu bo; pa bo že prestal. Zajčke pa bo vendarle
imel — lepe bele zajčke, ki se tako lepo mirno pasejo po zeleni trati. Ska-
čejo in igrajo se, da se jim mora človek smejeti od srca. O, to bo lepo,
to bo lepo! Tako je premišljeval Tine in se naposled poslovil od Drejčka.
Nič več ni mislil na roparsko zver. Sanjal je samo o svojem zajčem kra-
ljestvu in o bogastvu tam na zeleni trati za vrtom. (Dalje.)

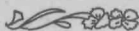

Pridi, vesna!

Pridi, mlada vesna,
v halji k nam zeleni,
pridi v naše trate,
s cvetjem gaj odeni.

In prinesi s sabo
majnik zaželjeni,
pa prinesi tudi
kaj veselja — meni!

Bogumil Gorenjko.

Reka in vrelec.

(Basen.)

Deroča reka je šumela po ravani.

S hriba pa je skakljal po skalah vrelec, slab in upehan.

„Sestrica, pomози mi, če ne, umrem in izginem na tej razsehli zemlji!“ je klical.

Reka ga pa ni hotela čuti.

„Mogočnica, ali me ne pripoznaš več za brata? Ali nisi tudi ti iz neštevilnih sopar in drobnih kapelj? Mogoče se je nekđaj tudi moja voda pretakala po veliki strugi!“

„Mogoče,“ je završala reka, „in nemogoče ni, da ti zdaj tvojo mogočnost povračujem!“

Mogočnost je kratkovidna.

Zvonimir Mastlè.

Mladi zvezdoznanec.

Zvezde repatice (kometi)¹ Med nebesnimi telesi vzbujajo zvezde repatice radi svoje čudne podobe prav posebno zanimanje. Včasih se kar nena doma prikažejo na nebu. Nekđaj so se ljudje bali teh zvezd. Mislili so, da zvezde repatice napovedujejo božje kazni in velike nesreče, n. pr. vojsko, lakoto, kugo itd. Pa to je bila le prazna vera. Zvezde repatice nam, kakor vsa ustvarjena bitja, oznanjujejo lepoto in mnogovrstnost stvarstva, vsemogočnost in dobroto božjo, ki jih je priklicala med nebesne svetove. Število repatic, ki se morejo videti s prostimi očmi, ni posebno veliko. Od Kristusovega rojstva do l. 1900 so jih našteli okrog 500. Veliko večje pa je število onih, ki jih je odkril daljnogled. Skoro nobeno leto ni brez njih.

Zvezde repatice niso kar nič podobne drugim zvezdam. Sicer potujejo po svetovnem prostoru kakor naše premičnice, toda po drugačnih potih. Nekatere repatice so opazovali samo enkrat. Prišle so iz svetovnega prostora v obližje solnca in zemlje, se spet oddaljile in se vrnilo nazaj v neizmerni svetovni prostor. Poti takih repatic niso sklenjene črte, zato se nobena več ne vrne k nam. Druge repatice pa imajo za pot jako raztegnjene elipse. Vračajo se čez malo ali dolgo časa spet k nam. Nekatere teh repatic potrebujejo za svoj obtek le malo let, druge stoletja, da, celo tisočletja.

Ko se prikaže komet na nebu, viden najprej v daljnogledu, ima obliko majhne meglice z okroglim svetlejším jedrom. Ko se približuje solncu, spreminja obliko. Prav mnogi kometi dobe rep, ki je vedno od solnca proč obrnjen. Jedro in meglica okrog jedra se imenuje glava repatice. Daljina in širina repa je jako različna. Pri nekaterih repaticah je meril rep na milijone kilometrov.

¹ Grško: kométes, dolgolasa zvezda, repatica.

Narave kometov zvezdoznanci še niso mogli proučiti. Snov, iz katere obstoje repatice, je jako redka; tudi o jedru se ne ve, ali je popolnoma trdo. Zlasti redek in prozoren je rep. Skozi njega svetijo celo manj svetle zvezde.

V minulem stoletju je bil eden največjih kometov Donatijev komet, ki se je videl najlepše v oktobru 1858. Njegov rep je obsegal po dolžini tretjino neba. Čas obhoda te repatice pa traja 2000 let.

Slika 6.

Slika 6. kaže repatico, ki se je nenadno prikazala sredi januarja t. l. in katero smo pri nas videli prav lepo 23. januarja. Naslednji dnevi so bili megleni in oblačni, da je nismo mogli več opazovati. Letos se nam obeta še ena lepa repatica, Halleyev komet, ki obiskuje zemljo redno že 2000 let. Zadnjikrat se je pokazal l. 1835. Za svojo pot okrog solнца potrebuje 76 let. Ta pot je podolgovata elipsa, ki sega še čez Neptunovo pot. Najbližje zemlji bo v

maju, takrat se bo najlepše videl. Zdaj je komet prekoračil že pot Marta. Preračunali so, da bo s svojim repom dosegel celo našo zemljo.

Zvezdni utrinki (meteori)¹. Gotovo ste že kdaj opazovali, da se je utrnila zvezda, kakor pravijo ljudje. Takrat se nam zdi, kakor bi se utrgala ena izmed zvezd in padla z neba. In res so včasih tako mislili. Toda zvezdni utrinki niso prav nič v zvezi z zvezdami stalnicami, ki jih mi vidimo. Kako je torej razlagati zvezdne utrinke? V svetovnem prostoru, zlasti v prostoru našega osolnčja je premnogo drobcev svetovnih teles, ki so se iz nam neznanih vzrokov razbila in razpršila. Ako pridejo ti kosci blizu naše zemlje in njenemu ozračju, jih potegne zemeljska privlačnost k sebi. S silno brzino do 70 km v sekundi morajo pasti proti zemlji. V ozračju se vsled hitrosti zgrejejo, zažarijo in zato zasvetijo. Navadno se taki konci razprše in zgore visoko v ozračju. Ako so pa drobcu nebesnih teles tako veliki, da ne morejo zgoreti v zraku, tedaj padejo na zemljo. Večkrat se je to zgodilo. Kosi, ki prilete na zemljo izpod neba, se imenujejo meteori in so ali kameni, podobni lavi naših ognjenikov, ali pa kosi železa. L. 1771. so našli kozaki v Krasnojarsku v Sibiriji kos železa, ki je padel izpod neba in tehtal 896 kg. Amerika in Avstralija imata mnogo železa, ki je prišlo izpod neba. L. 1751. so opazovali v Zagrebu padanje meteornega železa in v Braunau na Češkem l. 1847. Meteorno kamenje je deževalo pogostokrat. Drobci niso tako veliki, kakor pri izpodnebnem železu, pa so številnejši. L. 1866. je padlo 9. junija v Knyahinya na Ogrskem nad 1000 kosov. Največji kos 249 kg hranijo na Dunaju v c. kr. prirodoslovnem dvornem muzeju. — Zvezdne utrinke moremo opazovati vsako jasno noč. Največ jih je videti vsako leto okrog 10. avgusta (imenujejo se solze sv. Lavrencija) in okrog 13. novembra. Veličasten prizor zvezdnih utrinkov je bil na večer 27. novembra 1885, ko je prišla velika množina drobcev razbitega komete Biela v obližje zemlje.

Jos. Dostal.

¹ Grško: metéora, zračne, nebesne prikazni nadzemske stvari.

Piramida.

(Priobčil Internus.)

1	V tej piramidi nadome-
2 1	stite številke s črkami tako,
3 2 1	da se čita po vrsti: samo-
4 3 2 1	glasnik, potrđilna besedica,
3 4 3 2 1	pesniški izdelek, umetna
5 3 4 3 2 1	voda, človeku odločeni živ-
	ljenja tek, mera in shramba
	za tekočine in razne pri-
	delke.

Šaljivo vprašanje.

(Priobčil Internus.)

Kako je mogoče vodo v rešetu prinašati?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Novi listi in knjige.

Jakoba Alešovca Izbrani spisi. Drugi popravljeni natis. Priredil *Jožef Volc*. I. Kako sem se jaz likal. V Ljubljani, 1910. Kat. Bukvarna. Cena: vez. s pošt. K 2.12. — Jako živahno in mikavno pisana knjiga, ker je v njej popisano dijaško življenje, ne izmišljeno, marveč kakor je res bilo. Res, da pisatelj odkritosrčno pripoveduje tudi napake svoje in svoje hiše, vendar knjiga — bolj odrasli mladini — ne bo le jako razvedrilna, marveč tudi zelo poučna, ker ji je itak že od drugod znano, da bi bil Jakob Alešovec lahko vse drugače izvrsten mož, ko bi bil previdneje zastavil in modreje vršil svoje likanje.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje **Ant. Kržič**. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.